

Роль прокурора у боротьбі з корупцією

О. В. Головкін

доктор юридичних наук, професор, Національна академія прокуратури України

С. В. Тімченко

магістрант 13 групи першого року навчання, Національна академія прокуратури України

У публікації йдеться про корупцію як соціальне явище, її правове регулювання, а також шляхи протидії корупції. Проаналізовано міжнародний досвід боротьби з корупцією та шляхи удосконалення антикорупційного законодавства України.

Ключові слова: корупція, боротьба з корупцією, міжнародний досвід, запобігання та протидія проявам корупції, удосконалення законодавства про боротьбу з корупцією.

Важливою умовою створення демократичного суспільства в Україні є формування правової держави, де знайшли б надійний захист свободи, права та інтереси кожної людини, існувала б не лише відповідальність грома-

дян перед державою, а й держава мала певні обов'язки перед своїми громадянами. Підтвердженням цього є закріплення в Конституції України гарантій прав і свобод особи, які ніким не можуть бути порушені за винятком випадків, передбачених законом [1]. Ці

випадки мають бути мінімальними, відповідати принципам демократичної держави й можуть застосовуватися лише в інтересах захисту прав і свобод особи, збереження загального добробуту, охорони державної та громадської безпеки, здоров'я і моралі, оскільки правова держава є не лише однією із найвищих цінностей, а й практичним інструментом забезпечення прав і свобод людини та юридичних осіб, боротьби зі злочинністю, бюрократією, корупцією й іншими правопорушеннями. А це успішно може здійснюватися тільки завдяки ефективній роботі правоохоронних органів, спрямованій на реалізацію механізму захисту й охорони прав, свобод громадян, законних інтересів особи і суспільства в цілому, встановлення та підтримання правопорядку.

Найактуальнішою проблемою сьогодення, яка знищує державу як таку та шкодить суспільству, є проблема корупції. Останніми роками в Україні у сфері протидії корупції зроблено багато значних заходів – прийнято антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, схвалено Концепцію боротьби з корупцією, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому.

Президентом України, Петром Порошенко, 25 вересня поточного року презентовано розроблену за 100 днів «Стратегію – 2020», яка передбачає понад 60 реформ та спеціальних програм, 8 пріоритетних сфер, зміни в яких або вирішують найгостріші проблеми, або створюють інституційні передумови для проведення інших реформ [13]. Головний напрям стратегії – антикорупційна реформа, оновлення влади та бюрократичного апарату.

Найнебезпечнішу групу корупційних правопорушень утворюють діяння, які закон визнає злочинними. Аналіз чинного кримінального законодавства дозволяє класифікувати всі корупційні злочини на безумовно корупційні і умовно корупційні. Безумовно корупційними злочинами є суспільно небезпечні діяння, всі ознаки яких, що вказують на їх корупційний характер, зазначені в законі чи за необхідності впливають з його змісту. До другої категорії належать т. зв. умовно корупційні злочини, вчинення яких не завжди супроводжується ознакою корупційності – в одних випадках вони мають корупційний характер, в інших – ні. До останньої групи належать, зокрема: перешкоджання здійсненню виборчого права (ст. 159 КК України), порушення законодавства про референдум (ст. 160 КК України) та ін. За умови вчинення таких злочинів посадовою особою і переслідування корисливого мотиву є всі підстави визнавати їх корупційними [12].

Якщо брати до уваги механізм корумпованих відносин, то корупційні діяння слід розділити на три основні групи:

1) діяння, пов'язані з використанням особою, уповноваженою на виконання функцій держави, влади або службових повноважень для незаконного одержання нею грошей, матеріальних цінностей, послуг і переваг матеріального характеру;

2) діяння, які пов'язані з незаконним заволодінням службовою особою з використанням службового становища чужим майном (у більшості випадків державним або комунальним);

3) діяння, які вчиняє особа, уповноважена на виконання функцій держави, з використанням наданої їй влади або службових повноважень для задоволення особистих, у тому числі корисливих, вузькогрупових, корпора-

тивних інтересів, інтересів третіх осіб, не пов'язані з одержанням матеріальної вигоди і з незаконним заволодінням чужим майном.

Розв'язання проблем протидії корупції на сучасному етапі розвитку української держави належить до найбільш актуальних соціальних, політичних і правових завдань. Це зумовлено негативним впливом корупції на розвиток демократичних інститутів суспільства, діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та управлінських структур приватного сектору і становлення державності в Україні. Тому виникає необхідність виявлення адекватних заходів, спрямованих на протидію та розроблення заходів запобігання цим проявам. Доцільність їх залежить від багатьох чинників, і насамперед від правильного розуміння сутності корупційних злочинів, що дасть можливість визначити реальні цілі такої протидії і відповідні засоби їх досягнення.

У зв'язку з цим Верховною Радою України був прийнятий пакет законів, дія яких спрямована на протидію корупції в державі, та низка інших законодавчих актів антикорупційного змісту таких, як Закон України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 р., яким було внесено певні зміни до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р., відповідно до ст. 5 якого до спеціально уповноважених суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції, віднесено і органи прокуратури. Цим же законом визначено, що координацію діяльності правоохоронних органів з питань протидії корупції здійснюють у межах наданих повноважень, визначених законами, Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори [4]. Законом України від 13 трав-

ня 2014 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [6] до Кримінального кодексу України було внесено зміни стосовно статті про хабарництво, тепер ця стаття 368 називається: «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» [2].

14 жовтня поточного року було прийнято Закон України «Про Національне антикорупційне бюро», відповідно до якого буде створено відповідний орган, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень та запобігання їм. Статтею 16 цього Закону на Національне антикорупційне бюро покладено такі обов'язки, як:

- 1) здійснювати оперативно-розшукові заходи з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; вживати заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях, віднесених до підслідності Національного бюро, здійснювати діяльність щодо зберігання коштів та іншого майна, на яке накладено арешт; взаємодіяти з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

- 2) здійснювати інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчи-

ненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного бюро; забезпечувати особисту безпеку працівників Національного бюро та інших визначених законом осіб, захист від протиправних посягань на осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у підслідних йому кримінальних правопорушеннях; забезпечувати на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;

3) звітувати про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформувати суспільство про результати своєї роботи; здійснювати міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

Відповідно до Прикінцевих положень Закону, він вступив в силу через три місяці з дня його опублікування – 25 січня 2015 р. [7].

Цього ж дня поточного року було прийнято Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», яким внесено зміни до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», а також було затверджено Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, метою яких є створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ з питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянсько-

го суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції; створення прозорих засад фінансування проведення виборів, діяльності політичних партій, усунення корупційних ризиків у діяльності виборних органів, посилення громадського контролю за їх діяльністю; створення системи доброчесної та професійної публічної служби відповідно до міжнародних стандартів і кращого світового досвіду; запровадження ефективних антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади, а також на державних підприємствах, забезпечення для суспільства прозорості їх діяльності; продовження реформування законодавства про державні закупівлі з метою усунення ризиків корупції та впровадження прозорої системи проведення державних закупівель; усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції. У зазначених Засадах було виділено проблеми, які виникають у процесі боротьби з корупцією, та розроблені відповідні заходи для їх подолання [8].

Ще одним нормативним актом, який був прийнятий Верховною Радою України 14 жовтня 2014 р., став Закон України «Про запобігання корупції», який визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Цей Закон передбачає створення Національного агентства з питань запобігання корупції, яке є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Зазначений ор-

ган виконавчої влади створюється Кабінетом Міністрів України, він є колегіальним органом, до складу якого входять 5 членів. Основною формою роботи Національного агентства є засідання, що проводяться не рідше одного разу на тиждень. Статтею 11 вказаного Закону визначено повноваження Національного агентства, до яких відносяться: проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції, діяльності уповноважених державних органів у цій сфері; розроблення проектів Антикорупційної стратегії та програми з її виконання; формування та реалізація антикорупційної політики держави, підготовка доповідей щодо реалізації цієї політики; координація та надання методичної допомоги органам державної влади щодо реалізації антикорупційних програм; здійснення контролю та перевірок щодо державних службовців; співпраця з особами, які добровільно повідомляють про корупційні прояви; підготовка та перепідготовка працівників державних органів, надання роз'яснень та консультаційної допомоги з питань, пов'язаних із корупцією; інформування громадськості про здійснені антикорупційні заходи, залучення громадськості до антикорупційної політики; координаційні повноваження виконання міжнародних антикорупційних зобов'язань, співпраця та обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями [9].

Закон України «Про запобігання корупції» вступає в дію 26 квітня 2015 р.

Аналізуючи світовий досвід боротьби, слід зробити висновок про те, що за сучасних умов прояви корупції стали такими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

Для формування ефективного механізму боротьби з корупцією у нашій державі безумовно важливо використати кращий міжнародний досвід у вказаній сфері та максимально запровадити його у вітчизняне законодавство.

Завданням цієї публікації є дослідження окремих аспектів міжнародного досвіду боротьби з корупцією та можливості запозичення позитивних напрацювань у законодавство України.

Однією з головних складових формування і реалізації ефективної системи боротьби з корупцією є чітка взаємодія держав на регіональному і міжнародному рівнях, у першу чергу їх правоохоронних органів, участь у заходах боротьби з цим негативним явищем, запроваджених у межах Організації Об'єднаних Націй, Радою Європи, Інтерполом, Міжнародним валютним фондом, Світовим банком та іншими міжнародними інституціями.

Необхідність реагування на загрози і проблеми, джерелом яких є корупція, стала поштовхом для розробки міжнародних нормативно-правових актів з питань запобігання корупційним проявам. Результати спільних зусиль відображено у низці міжнародних документів, основними з яких є: Конвенція ООН проти корупції, Комюніке Європейської комісії від 28 травня 2003 р. щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції, Рамкове рішення Ради Європейського Союзу № 568 від 22 липня 2003 р. «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі», Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи, Конвенція про цивільно-правову відповідальність за корупцію Ради Європи, Рекомендації Групи держав проти корупції (GRECO), Конвенція Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом», Стра-

сбурзька конвенція про корупцію у контексті кримінального права від 27 січня 1999 р. та ін.

Аналізуючи результати спільних угод держав у сфері протидії корупції, слід особливу увагу звернути на Конвенцію Об'єднаних Націй щодо протидії корупції [14]. Цей юридичний акт є результатом міжнародних домовленостей, в якому викладено ключові положення, необхідні в практичній діяльності щодо протидії корупційним проявам. Зазначена Конвенція, стаття 5 якої визначає ключові засади здійснення державами-учасницями політики у сфері запобігання та протидії корупції, а саме: запровадження органу або органів із запобігання та протидії корупції (ст. 6), оптимізацію функціонування публічного та приватного сектору (ст. ст. 7, 12), запровадження кодексів поведінки державних посадових осіб (ст. 8), забезпечення доступу громадськості до процесів протидії корупції (ст. 13), впорядкування сфери державних закупівель й управління державними фінансами (ст. 9) тощо.

Основною метою створеної у травні 1999 року «Групи країн проти корупції» (GRECO), що діє в межах Ради Європи, є оцінка рівня корупції в державах-членах організації, виявлення недоліків у національних механізмах боротьби з корупцією, підтримка в проведенні необхідних законодавчих та інституційних реформ у цій сфері, здійснення контролю за виконанням і правових документів, прийнятих Радою Європи відповідно до програми дій проти корупції. Сьогодні Група держав проти корупції Ради Європи (GRECO) констатує значний прогрес у зусиллях України, спрямованих на боротьбу з корупцією, та закликає українську владу продовжувати.

Серед країн, жителі яких порохували, що «рівень корупції знизився» в їх дер-

жаві за останній рік – Грузія, Бельгія, Сербія, Судан, Азербайджан, Тайвань, Руанда, Філіппіни і Фіджі. «Не змінилася ситуація» – Болгарія, Крит, Данія, Японія, Йордан, Казахстан, Південна Корея, Киргизстан, Латвія, Малайзія, Норвегія, Швейцарія. Респонденти з інших країн відзначили підвищення корупції у своїх державах, про це свідчать результати дослідження «Барометр світової корупції» (Global Corruption Barometer) від Transparency International і Gallup International Association. Transparency International є провідною глобальною коаліцією проти корупції. «Глобальна корупція барометр 2013» є найбільшим відстеженням по всьому світі громадської думки про корупцію. Громадські погляди на корупцію мають вирішальне значення, тому Gallup International Association в партнерстві з Transparency International з 2010 р. беруть участь у найбільшому світовому опитуванні, у зібранні думок широкого загалу з приводу явища корупції.

Корупція, як соціальне явище, притаманна будь-якому суспільству, будь-якій державі, жодна країна світу сьогодні не може оголосити себе вільною від корупції. Однак, окремим країнам вдається ефективно боротися з цим негативним явищем.

Ефективна протидія корупції неможлива без ґрунтовного кримінологічного аналізу корупційних злочинів у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, факторів, які їх обумовлюють, а також забезпечення антикорупційної діяльності загалом. Питання кримінальної відповідальності за вчинення службових злочинів, протидії і запобігання корупції розглядалися протягом існування України як незалежної держави у роботах багатьох вчених, серед яких: Є. М. Блажівський, О. В. Головкін,

Ю. М. Дьомін, В. М. Куц, О. М. Литвак, Г. П. Середа, О. В. Терещук, М. К. Якимчук та ін.

Розроблення засобів, методів і способів по боротьбі з корупцією є нагальним і важливим питанням сьогодення.

Відповідно до чинного Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. діяльність органів прокуратури спрямована на утвердження верховенства закону, зміцнення правопорядку і має своїм завданням захист від неправомірних посягань. На органи прокуратури покладається обов'язок щодо захисту у межах своєї компетенції прав і свобод громадян. Особливу увагу під час такої діяльності органи прокуратури мають приділяти забезпеченню рівності громадян перед законом. У разі виявлення будь-яких порушень закону працівники прокуратури мають в обов'язковому порядку своєчасно вживати дієвих заходів щодо усунення виявлених порушень закону, поновлення порушених прав та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили ці порушення [3].

Як вже було вказано, відповідно до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» та ст. 10 Закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор України та підпорядковані йому прокурори з метою підвищення ефективності протидії злочинності та корупції координують діяльність правоохоронних органів з питань протидії злочинності та корупції [3]. Мета координації органами прокуратури діяльності щодо протидії злочинності полягає у підвищенні ефективності діяльності правоохоронних органів на основі об'єднання їх спільних зусиль, спрямованих на попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, а також усунення (запобігання) дублювання їх повно-

важень під час виконання професійних завдань і функцій.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що окремим напрямком підвищення ефективності реалізації органами прокуратури правоохоронної функції є вироблення нових шляхів координації правоохоронної діяльності, зокрема у сфері протидії злочинності і корупції. Зміст даного напрямку реалізації правоохоронної функції держави полягає у систематичному проведенні органами прокуратури спільно з іншими суб'єктами реалізації правоохоронної функції координаційних нарад, створення міжвідомчих робочих груп, проведення узгоджених заходів, аналітичної діяльності тощо.

У чинному Наказі Генерального прокурора України «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» 16 січня 2013 р. № 1/1гн визначено основні критерії оцінки ефективності координаційної діяльності прокурорів, до яких віднесено: реальний вплив на покращення стану боротьби зі злочинністю та корупцією, підвищення ефективності їх профілактики; захист прав і свобод громадян та інтересів держави від злочинних посягань, у т. ч. щодо відшкодування завданих їм збитків [11]. Вважаємо, що до переліку цих критеріїв також можна додати думку громадськості щодо ефективності діяльності органів прокуратури під час реалізації правоохоронної функції держави.

У Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 16 жовтня 2014 р. визначені заходи, спрямовані на запобігання і протидію корупції, до яких відносяться:

- обмеження щодо використання службового становища;
- обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;

- обмеження щодо одержання дарунків (пожертв);
- обмеження щодо роботи близьких осіб;
- та інші обмеження [5].

Стаття 29 цього Закону вказує на те, що нагляд за додержанням законів у сфері запобігання і протидії корупції здійснюється Генеральним прокурором України та підпорядкованими йому прокурорами.

Боротьба з корупцією є одним із пріоритетних напрямків роботи державних інститутів та правоохоронних органів, в першу чергу органів прокуратури, як спеціально уповноваженого органу у сфері протидії корупції.

Отже, прокуратура України відіграє провідну роль у протидії злочинності та корупції, що виявляється в різних формах і забезпечується при виконанні всіх покладених на органи прокуратури функцій. Проте особливого значення в цій сфері набуває координаційна діяльність, яка, з огляду на її специфічну правову природу і недостатню нормативну врегульованість, потребує визначення основоположних засад, з прийняттям низки законів у цій сфері, більшість колізій буде врегульована.

Україна повинна використати у національній правовій системі найуспішніші приклади боротьби із корупцією зарубіжних країн. Важливу роль у боротьбі з корупцією повинна відігравати діяль-

ність міжнародних спеціально створених з цією метою правоохоронних органів. Їх взаємодія із правоохоронною системою України при реагуванні на випадки корупційних діянь має бути чітко регламентована у чинному законодавстві України.

Верховна Рада України покликана розробити та прийняти таку законодавчу базу для боротьби із корупцією, яка б враховувала особливості соціально-економічного розвитку нашої держави, міжнародний досвід боротьби із корупцією, а також міжнародні стандарти гарантування прав і свобод людини, верховенства права.

Наразі відбувається законодавче оформлення нової системи боротьби з корупцією. Зокрема, прийнято Закон України «Про очищення влади», прийнято ряд важливих антикорупційних законів: «Про Національне антикорупційне бюро», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», «Про запобігання корупції», «Про прокуратуру», а також проект Закону «Про Державне бюро розслідувань» [10]. Вказані дії є початком глибокої реформи системи антикорупційної діяльності в Україні, однак, важливо, щоб законодавець звертав увагу на позитивний досвід країн, які змогли суттєво знизити корупційний рівень та побороти масові прояви корупції.

Список використаної літератури

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III.
3. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. № 1789-XII.
4. Закон України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 р. № 1682-VII.
5. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI.

6. Закон України від 13 травня 2014 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України».
7. Закон України від 14 жовтня 2014 р. «Про Національне антикорупційне бюро» № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/page>
8. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-vii>
9. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>.
10. Проект Закону «Про Державне бюро розслідувань» від 1 серпня 2013 р. № 3042.
11. Наказ Генерального прокурора України «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції» 16 січня 2013 р. № 1/1гн
12. Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
13. Виступ Президента України на прес-конференції «Стратегія-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/31295.html>
14. Сінчук О. Конвенція ООН проти корупції: правовий базис запобігання та протидії корупції в Україні / О. Сінчук // Юстиніан : юридичний журнал. – 2009. – № 11 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3342>

Стаття надійшла до редакції: 21.01.2015.

The role of prosecutor in the fight against corruption

O. V. Golovkin, S. V. Timchenko

The publication refers to corruption as a social phenomenon and its regulation, as well as ways of fighting corruption. Analyzed the International Anti-corruption and ways to improve anti-corruption legislation of Ukraine.

Keywords: *corruption, anti-corruption, international experience, prevent and combat manifestations corruption, improvement of legislation anti-corruption.*

Received: 21.01.2015.

Роль прокурора в боротьбі з корупцією

А. В. Головкин, С. В. Тимченко

В публікації говориться о коррумпции, как социальном явлении, ее правовом регулировании, а также путях противодействия коррумпции. Проанализированы международный опыт борьбы с коррумпцией и пути совершенствования антикоррупционного законодательства Украины.

Ключевые слова: *коррумпция, борьба с коррумпцией, международный опыт, предотвращение и противодействие проявлениям коррумпции, совершенствование законодательства о борьбе с коррумпцией.*

Получено: 21.01.2015.